

Conspicuous Consumption?

I. A Puzzling Pattern

שמות פרק יא

(א) ויאמר יקוק אל משה עוד נגע אחד אביא על פרעה ועל מצרים אחרי כן ישלח אתכם מזה כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה:

(ב) דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב:

1 And Hashem said to Moses: 'Yet one plague more will I bring upon Pharaoh, and upon Egypt; afterwards he will let you go from this; when he shall let you go, he shall surely thrust you out from this altogether.

2 Speak now in the ears of the people, and let them ask every man of his neighbor, and every woman of her neighbor, jewels of silver, and jewels of gold.'

בראשית פרק טו

(יג) ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה:
 (יד) וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול:

13 And He said unto Abram: 'Know of a surety that your seed shall be a stranger in a land that is not theirs, and shall serve them; and they shall afflict them four hundred years;

14 and also that nation, whom they shall serve, will I judge; and afterward shall they come out with great substance

שמות פרק ג

(כא) ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים והיה כי תלכון לא תלכו ריקם:
 (כב) ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת ושמלתם על בניכם ועל בנותיכם ונצלתם את מצרים:

21 And I will give this people favor in the sight of the Egyptians. And it shall come to pass, that, when you go, you shall not go empty;

22 but every woman shall ask of her neighbor, and of her that sojourns in her house, jewels of silver, and jewels of gold, and raiment; and you shall put them upon your sons, and upon your daughters; and you shall spoil the Egyptians.'

שמות פרק יב

(לה) ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת:
 (לו) ויקוק נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום וינצלו את מצרים:

35 And the children of Israel did according to the word of Moses; and they asked of the Egyptians jewels of silver, and jewels of gold, and raiment.

36 And Hashem gave the people favor in the sight of the Egyptians, so that they let them have what they asked. And they despoiled the Egyptians.

II. Rabbinic Awareness

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ט עמוד א

דבר נא באזני העם וגו' - אמרי דבי רבי ינאי: אין נא אלא לשון בקשה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה: בבקשה ממך, לך ואמור להם לישראל; בבקשה מכם, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק: ועבדום וענו אתם - קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול - לא קיים בהם. אמרו לו: ולואי שנצא בעצמנו. משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים, והיו אומרים לו בני אדם: מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין לך ממון הרבה, ואומר להם: בבקשה מכם, הוציאוני היום ואיני מבקש כלום.

Fulfilling a promise under objection...

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צא עמוד א

שוב פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון, אמרו לו: הרי הוא אומר וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום - תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו. - אמר גביהא בן פסיסא לחכמים: תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס, אם ינצחוני - אמרו להם: הדיוט שבנו נצחתם, ואם אני אנצח אותם אמרו להם: תורת משה רבינו נצחתכם. נתנו לו רשות והלך ודן עמהן. אמר להן: מהיכן אתם מביאין ראייה? - אמרו לו: מן התורה. - אמר להן: אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן התורה. שנאמר ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה - תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא, ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה. אמר להן אלכסנדרוס מוקדון: החזירו לו תשובה! - אמרו לו: תנו לנו זמן שלשה ימים. נתן להם זמן, בדקו ולא מצאו תשובה.

Egypt's claim...

אבן עזרא שמות פרק ג פסוק כב

ויש מתאוננים ואומרים כי אבותינו גנבים היו. ואלה הלא יראו, כי מצוה עליונה היתה. ואין טעם לשאול למה, כי השם ברא הכל, והוא נתן עושר למי שירצה ויקחנו מידו ויתננו לאחר. ואין זה רע, כי הכל שלו הוא.

G-d's will...

III Rabbinic Struggle

A. A Critical, Perplexing Backdrop

שמות פרק ג

(טז) לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אלהם יקוק אלקי אבותיכם נראה אלי אלהי אברהם ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים:

(יז) ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבوسی אל ארץ זבת חלב ודבש:

(יח) ושמעו לקלך ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו יקוק אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה ליקוק אלהינו:

17 And I have said: I will bring you up out of the affliction of Egypt unto the land of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite, unto a land flowing with milk and honey

18 And they shall hearken to your voice. And you shall come, you and the elders of Israel, unto the king of Egypt, and you shall say unto him: Hashem, the God of the Hebrews, has met with us. And now let us go, we pray thee, three days' journey into the wilderness, that we may sacrifice to Hashem, our God.

רש"י שמות פרק יד פסוק ה

(ה) ויגד למלך מצרים - איקטורין שלח עמהם, וכיון שהגיעו לשלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאינו חוזרין למצרים, באו והגידו לפרעה ביום הרביעי. בחמישי ובששי רדפו אחריהם, וליל שביעי ירדו לים, בשחרית אמרו שירה, והוא יום שביעי של פסח, לכן אנו קורין השירה ביום השביעי:

What did Pharaoh believe by the end?

B. Disparate Approaches

[רבינו] בח"י שמות פרק ג פסוק כב

(כב) ושאלה אשה משכנתה. חס ושלום שיתיר הקדוש ברוך הוא לגנוב דעת הבריות שישאלו מהם כל' כסף וכלי זהב ולא ישיבו להם, אבל לשון ושאלה הוא שתתן לה במתנה, שכן מצינו בגדעון: "ויאמר אליהם גדעון אשאלה מכם שאלה ותנו - לי איש נזם שללו כי נזמי זהב להם כי ישמעאלים הם" (שופטים ח, כד), וכן מצינו בבת שבע "שאלה אחת קטנה אנכי שואלת מאתך", "ותן את - אבישג השונמית" (מלכים - א ב, כ - כא), הרי מתנה שנקראת בלשון שאלה.

A gift, not a loan... A position also adopted by Rav Saadia Gaon, Rashbam, Chizkuni and others

העמק דבר פרק ג פסוק יח

ומה שצוה הקב"ה לומר כן... מובן כדי שיגיע לשאלת כלים בשפע רב. וגם כד' שיגיע מזה לרדיפה אחריהם ויצא מזה קריעת ים סוף (פרק יא פסוק ב) ודעת אלוקים אין חקר

A loan, not a gift...setting up the end

מלבי"ם שמות פרק יא פסוק ב

וכבר בארתי למעלה (פרשת שמות) שצוה שתשאל אשה משכנתה ומגרת ביתה שבזה לא היה דרך גזל, כי השכנים יקחו להם בעבור זה את כלי ביתם ובתיהם ושדותיהם שישארו במצרים ששנים כמו הכלי כסף ששאלו מאתם, אולם עתה הוסיף וישאלו איש מאת רעהו אף שלא מן השכנים, שהשאלה שלקחו שלא מן השכנים, שהם לא השיגו דבר תמורתם, היתה נכונה עתה אשר הודיע להם שהמצריים יגרשו אותם אח"כ בהחלט, וא"כ בעת ששאלו הכלים שהיה השלוח ע"מ לשוב היתה השאלה ע"מ להחזיר, ובעת היציאה שנתחדש מה שהמצריים גרשו אותם לגמרי ע"מ שלא לשוב עוד, א"כ הם בעצמם מחלו על הכלים, אחרי שגרשו אותם ע"מ שלא לשוב וממילא לא יוכלו להביא את הכלים בחזרה הרי מחלו להם על הכלים

Different stages: An exchange; then a loan that becomes a gift...

IV.. But...Why? The Search for a Rationale

כלי יקר שמות פרק יא פסוק ב

ובעבור היות אברהם צדיק וישר יהיה עמל בעיניו על שנשתעבדו בהם בחנם, ועל כן נאמר לו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. במלת ואחרי כן, הורה שיקחו להם שכר עבודתם מן המצרים, ועל כן נקט ואחרי כן כי אין שכירות משתלמת כי אם לבסוף. ואף על פי שאין מעצור לה' ליתן לישראל רכוש גדול מבלי שיצטרכו ליקח מן המצרים דרך שאלה ורמאות, מכל מקום עשה כן אלהי המשפט להציל מידם שכר עבודתם, כדאיתא בפרק חלק (סנהדרין צא א) בגביהה בן פסיסא וכו', ולפיכך לא היתה נחה דעתו של אותו צדיק בשום רכוש כי אם ברכוש מצרים חלף עבודתם, כי בזה יקבל תנחומין על העבודה הקשה אשר עובד בזרעו, וזה שאמר ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, הביא רש"י לשון ואחרי כן מן הטעם שהזכרנו:

The promise to Avraham...wages ...self-image

אזנים לתורה שמות יא:יב

אין נא אלא לשון בקשה. בקשה זו למה? האם היו ב"י אז מואסים בכסף וזהב, שצריך היה לבקש אותם שישאלו? וגם הטעם, כדי שלא יאמר אותו הצדיק - אינו מובן, וכי אין הקב"ה רוצה לקיים הבטחתו, אלא כדי שלא יאמר אותו הצדיק?
 דבר זה נשאל לחכמים ולא פירשוהו, עד שפירשו הזמן הזה, שבו עלתה שאלת השילומים מגרמניה הארורה בעד רכוש ישראל... ויחלק לב העם לשנים: קצתם אומרים, האם רוצחינו יהו גם יורשינו?! וקצתם טוענים שאין לעם ישראל לבוא בשום מו"מ עם הרשעים האלה, ולמה יאמרו בגוים, שלקחנו כפר לנפשת אחינו, ששפחו את דמם כמים?
 ומזה נקח להבין את רגשות אבותינו, יוצאי מצרים...
 אלא בקש מהם: "דבר נא באזני...א"כ...אף שהם מוחלים ואינם רוצים בכסף מצרים...אליהם לקחת

Our own times provide answers...issue of reparations

V. An Elemental Approach

גור אריה בראשית כט:יא

והעני חשוב כמת. לפי שאין לו חיות מצד עצמו, שכל החיים יש להם קיום מצד עצמם בלבד ואינם צריכים לזולתם, והעני אין לו חיות מצד עצמו רק מצד אחרים, לכך מצד עצמו הוא חשוב כמת

A poor individual can be considered as dead

שמות לב:ב

ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם והביאו אלי

Aharon said to them, "Take off the gold rings that are on the ears of your wives, your sons, and your daughters, and bring them to me."

שמות כה:א-ח

וידבר יקוק אל־משה לאמר

דבר אל־בני ישראל ויקחו־לי תרומה מאת כל־איש אשר ידבנו לבו תקחו את־תרומתי

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת

ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים

וערת אילים מאדמים וערת תחשים ועצי שטים

שמן למאר בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים

אבני־שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

And HaShem spoke to Moshe, saying:

Tell the Children of Israel people to bring Me gifts; you shall accept gifts for Me from every person whose heart so moves him.

And these are the gifts that you shall accept from them: gold, silver, and copper;

blue, purple, and crimson yarns, fine linen, goats' hair;

tanned ram skins, dolphin skins, and acacia wood;

oil for lighting, spices for the anointing oil and for the aromatic incense;

lapis lazuli and other stones for setting, for the ephod and for the breastpiece.

And they shall make for Me a Holy Place and I shall dwell within them.